

pomeni izreden uspeh, ki prinaša tudi upanje za nadaljevanje izdajanja temeljnih del slovenske kulture. Želimo, da naše upanje ne bo izigrano in uničeno z morebitnim novim in nepotrebnim zavlačevanjem pri izdaji naslednjih zvezkov ljudskih pesmi. Po desetletnem čakanju na drugo knjigo je bilo naše upanje že močno načeto, omajan pa je bil tudi naš zanos, ki je obvezen spremljevalec izhajanja slovenskih temeljnih del. Vseeno upamo, da je pri sodelavcih prisotna zavest o kar se da hitri izdaji tega temeljnega dela slovenske kulture in da bo delo steklo, kot je treba, da bomo v doglednem času dobili prepotrebno popolno zbirko ljudskih pesmi. Upamo tudi, da bodo naslednji zvezki spet dobili priznanja domačih in tujih strokovnjakov, katerih je bil deležen prvi zvezek in jih bo najbrž tudi drugi.

Kadarkoli gre za izdajo knjige, tudi če gre za objavo ljudskih pesmi, stojijo za njo konkretni ljudje, sodelavci in ustvarjalci. Naj jih omenim ob koncu svojega razmišljanja, čeprav bi po svoji vlogi in delu zaslužili navedbo že takoj na začetku. Uredniški odbor, in s tem sodelavce, komentatorje in raziskovalce, so sestavljali: dr. Zmaga Kumer, dr. Milko Matičetov in dr. Valens Vodušek, vsi sodelavci inštituta za slovensko narodopisje pri SAZU. Trije sodelavci — uredniki pa so si delo za drugo knjigo razdelili takole: dr. Zmaga Kumer je napisala uvodno besedo in redigirala, to je komentirala in pripravila za tisk večino pesemskih tipov, 64 od 73-ih tipov je njeno delo, drugih devet je redigiral dr. Milko Matičetov. Poleg tega je dr. Zmaga Kumer pripravila vsa kazala, razen glasbenih, ki so delo dr. Valensa Voduška. Kumrova je transkribirala tudi večino besedil z magnetofonskih trakov. Milko Matičetov je poleg omenjenih redakcij prispeval še enkrat opombe in dostavke k sklepnim besedilom in pripravil za tisk rezijanske pesmi. Celotna glasbena redakcija pesmi je delo Valensa Voduška,

ki je napisal tudi opombe k melodijam in sodeloval pri redakciji gradiva za večino pesemskih tipov.

Knjigo je izdala in založila Slovenska matica, notografinja je bila Marija Polanc, opremila jo je Miša Bernik, tiskalo pa Časopisno podjetje Delo.

Marko Terseglav

BRANKO ŠÖMEN, PANONSKO MORJE

Nekaj kroničnega je v vedno pogostejših spominih, opevanjih lastne preteklosti, zapisov o zgodnjih povojnih obdobjih: življenju v Ljubljani in drugih mestih. Avtobiografske refleksije in doživetja bralci naklonjeno sprejemajo, lahko bi rekli celo bolj, kot če bi šlo za čisto literaturo, brez hote poudarjene identitete kraja in časa dogajanja in kajpada identitete oseb in dogodkov. Izpoved in samoizpoved tedaj kot nadomestilo literarne imaginacije? O tem bi bilo prehitro reči kaj določnejšega. A vendar: naši pisatelji se vse raje, v iskanju literarnih tem, zatekajo v lastno zgodovino, osebno izkustvo; razkrivajo »problematično« ali »nepproblematično« preteklost.

Šömnovo Panonsko morje* sodi med take vrste avtobiografskih romanov. Pisatelj pač meni, da je njegova preteklost-mladost, študentske dogodivščine, do ženitve kot časovnega mejnika, dovolj zanimiva snov za lahko berljiv, z reportažnimi elementi prepreden roman. To je bila spodbuda, ki je za realizacijo potrebovala precejšnjo mero osebnega poguma, pripravljenosti povedati o sebi kaj več, kot to običajno počnemo, tudi v smislu nekega osebnostnega kulta, s poudarkom na ljubezenskih dogodivščinah, z imeni, s konkretiziranimi anekdotami, neproble-

(*Branko Šömen, Panonsko morje, Pomurska založba, Murska Sobota 1981, opremil in tehnično uredil Franc Mesarič, str. 380)

matizirajočim beleženjem konkretnih usod. Brez komentarjev in širše filozofije: naj si ju bralec sam poišče iz scen in dogodkov, če se mu to zdi potrebno.

Panonsko morje je lahko in prijetno berljiv avtobiografski roman. Avtor si ne zastavlja nobenih večjih literarnih problemov, nikakršnih težavnostnih stopenj pisateljske tehnike in stila, potem takem ničesar prelomnega, inovativnega, izjemnega, zgodovinskega. Prevladujeta anekdotičnost, smisel za plastično obdelavo časovnega izseka ali posameznega dogodka, logična povezanost celote; nič ne obvisi v zraku, brez epiloga (razen stranskih, priložnostnih, bolj ilustrativnih oseb in stvari). In kajpada bohemščina, tista še naivno preprosta, z malo možnostmi razkošja, prej pomanjkanja vsega materialnega (dobrin), zato pa kopica idealizma, poguma, iznajdljivosti, običajne mladeniške in študentske norije, ljubezenskih zgodbic, umetniškega ustvarjanja, bolje rečeno stopanja v krog že priznanih literatov in novinarjev. Skratka, roman redke radoživosti in pristnosti, brez kompleksov in sramu, sprenevedanja in pozerstva, poln opisov raznih srečanj, (a brez namernih podtonov in iskanj senzacij na račun drugih). Neke vrste reportažni fair play.

Več nismo pričakovali: pisatelj noče biti velik literat; v ospredju je tenkočutno prisluškovanje lastni poti iz Prekmurja v Ljubljano in nazaj, kronologija nekega obdobja mladega avtorja in njegove generacije, v kateri se bržda lahko prepozna še marsikdo (tudi iz poznejših let).

IFIGENIJA ZAGORIČNIK, KROGI IN VPRAŠANJA

Ifigenija Zagoričnik sodi med tiste pesnice (pesnike) mlajše (a že ne več

najmlajše) generacije, ki v svojih pesemskih izpovedih ne zanika intimizma. Najširše pesniške teme zajema iz nekaterih lastnih položajev na življenjski poti; doživljanj, vtisov, spoznanj; iz avtohtonosti bivanja in njegovih resonanc; iz polnosti čutnega odziva in emocije, silovitosti in ponosa.

Krogi in vprašanja* ne spreminjajo sveta in ne tožijo nad njim. Igrivost in radoživost sta slej ko prej konstanti te poezije, z variantami in nihanji, od optimistične vznesenosti do skepse in vdanosti v usodo kot nujnost. Ničesar izrazito akcijskega, voluntarističnega in programskega ni zarisanega v bivanjske koordinate lirskega subjekta; ničesar onkraj osebnega in zasebnega. Intima kot kult, igra in edina svoboda, infantilnost kot manira in morda umetna poza, folklorni ritual in misterij. Ničesar komunikativnega ni v čutnih in emotivnih vezeh med moškimi in žensko, zavezujočega obredja, vzročno-posledičnih zvez in evolucije. Odziv moškega kot ljubezenski ritual, ne kot nuja in pogoj; kot arabeska čutnosti, lepote tipa, dotika; nič čustva, nič izrekanj praznih besed o ljubezni, prihodnosti odnosa. Naključje, trenutek, neobveznost, morda le nakazano pričakovanje in celo hrepenenje (Breza tri smreke in zid, minulost (Zima).

Preveč jasnih in pomensko razvidnih pojmov smo nanizali, da bi se z njimi približali nekaterim vsebinskim segmentom poezije Ifigenije Zagoričnik. Izraz njene poezije je metaforično bogat; prispodoba je večkrat cel verz ali del pesmi, tudi pesem sama (Ples, Hromi prsti, Pridite pridite). V nadaljšem ciklu Ko mi pride trava v uho, v tem iskanju čutnega ravnovesja, nekatere nirvane, doseže tema erosa svoj vrh; ničesar povsem razvidnega ni v njej, kot ni ničesar stalnega, vrednega: nikakršnega središčnega humanističnega jedra, niti ne njegovega nasprotja.

Ali potem ni pesniškega rituala kot enakovrednega ubesedovala realitet?

(*Ifigenija Zagoričnik, Krogi in vprašanja, Cankarjeva založba, Ljubljana 1981, opremila Duba Sambolec, str. 66)